

тренінгах. Але в межах освітнього процесу ЗВО з специфічними умовами навчання зарахування результатів здійснення цього елементу у вигляді кредитів є неможливим. Зазначене стосується обрання здобувачем окремих дисциплін освітньо-професійної програми. Індивідуальна освітня траєкторія розвитку може бути забезпечення переважно обранням моноблоків освітніх компонентів. Інакше суспільство може опинитися в ситуації, коли її захисник обрав дисципліну, що навчас як застосовувати вогнепальну зброю, але не забажав обрати освітній компонент, що навчас де та за яких умов її дозволено використовувати. Суспільні наслідки наведеного можна тільки уявити...

Викладене не має на меті окреслення всієї низки особливостей підготовки психологів-практиків для правоохоронної сфери. Головна ціль – це підняття для обговорення актуальних для сьогодення проблем, властивих процесу перетворення вищої освіти України, насамперед, удосконаленню освітнього процесу у ЗВО зі специфічними умовами навчання в ході підготовки фахівців психологічної практики.

Куценко Дмитро Володимирович,
провідний науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем психологічного
забезпечення та психофізіологічних
досліджень ННІЗДН Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, старший науковий співробітник

НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Професія поліцейського безпосередньо пов'язана із комунікаціями. Ефективна комунікація у свою чергу є запорукою ефективної діяльності та отримання очікуваного результату. Інформація отримана через комунікацію між людьми може надходити декількома шляхами, одним з яких є спостереження. Саме завдяки спостереженню за поведінкою людини можна отримати інформацію, яка буде доповнювати відомості, що надходять від неї через сприйняття змісту вимовленого, або взагалі надавати самостійну, додаткову інформацію, яка не пов'язана із темою спілкування.

Ще у 1971 році американський соціопсихолог А. Мехрабіан статистично обрахував і вивів відому модель співвідношення вербаліки і невербаліки в міжособистісній комунікації: «55 - 38 - 7», де 55% – невербаліка, 38 – голос, і лише 7% – вербаліка, тобто значення вимовлених слів .

Як підраховували дослідники, більшість відносин формується у перші 20 сек. – 3 хв. знайомства. У багатьох випадках, для оцінки ситуації і особи з якою комунікує поліцейський, саме перший,

незначний проміжок часу відіграє важливу роль для забезпечення власної безпеки та вдалого вирішення службового завдання [1, с. 16].

Вважається, що оцінка іншої людини проходить підсвідомо, ще до того, як вона щось сказала. Цей процес відбувається через інтуїтивне сприйняття невербальних ознак, наприклад міміки, жестів, пози, голосу, тембру, інтонації, одягу, аксесуарів, поглядів тощо.

Якщо вербальне спілкування дослідники поділяють на усне мовлення, дактильне мовлення (знаками), писемне мовлення. То невербальні прояви більш різноманітні, серед них виокремлюють: вокаліку (акустичні особливості голосу), екстралінгвістику (швидкість мови, висота голосу, його тональність та діапазон), кінесіку (рухи тіла), окулесіку (зоровий контакт та рухи очима), ольфактику (запахи), проксеміку (просторове розміщення), фізіогноміку (форми тіла, колір волосся), хаптіку (дотики), хрономіку (часові прояви) тощо [2, с. 632].

Вважається, що на відміну від вербальних, невербальні сигнали практично завжди спонтанні, несвідомі і щирі, тобто вільні від обману. Також невербаліка є майже універсальною мовою спілкування, яка не залежить від знання іноземної мови.

Невербальна комунікація або доповнює деталями вербальний зміст промови опонента (розбіжність зі змістом висловлених слів також вважаємо доповненням) або навіть повністю замінює вербальну комунікацію, у випадках, коли мовлення неможливе або небажане. Наприклад, коли немає можливості комунікувати вголос чи за допомогою писемності можуть використовуватись рухи тіла.

Вміння «тлумачити» сигнали невербальних проявів надають додаткові переваги при орієнтуванні у ситуації, що склалася. До таких переваг слід віднести можливість розуміння ставлення, почуття та емоцій суб'єкта невербальних проявів до предмету бесіди та до співрозмовника.

Подібні знання можуть стати у нагоді:

- слідчим та оперативним працівникам – для отримання орієнтуючої інформації щодо щирості показань, які надає людина;
- перемовникам – для проведення ефективних переговорів із пересічними громадянами, особами що планують скоїти самогубство, правопорушниками, злочинцями тощо;
- патрульним та дільничним інспекторам поліції – для застосування у випадках врегулювання конфліктних ситуацій;
- працівники спеціальних силових підрозділів – при проведенні спеціальних операцій, наприклад при спілкуванні жестами;
- працівникам кадрових підрозділів – під час добору кадрів до підрозділів Національної поліції;
- поліграфологам – під час проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа;
- всім працівникам поліції – для розуміння емоційного стану роздратованої особи та її намірів щодо фізичного нападу на поліцейського;

– всім працівникам у міжособистісному спілкуванні, вмінні підсилити власні вимоги як поліцейського чіткими невербальними проявами, які у більшості випадків «засвоюються» швидше і якісніше за слова.

Подібні знання надають допомогу у розумінні окремих рис етнічних та регіональних ідентичностей, що має важливе значення у спілкуванні з іноземцями, наприклад при забезпеченні публічної безпеки і порядку під час проведення масових спортивних або інших заходів тощо.

Невербальні прояви здатні нести різноманітну інформацію. Важливим є те, що їх розуміння допомагає у виявленні справжніх намірів свого опонента, що для роботи поліцейського є вкрай важливим.

Слід відзначити, що інформація, отримана через тлумачення невербальних проявів носить виключно орієнтовний характер та не може слугувати доказами у суді, окрім випадків, коли подібні знання були застосовані судовим експертом у нормативно встановленому процесуальному порядку.

Якісні знання із невербаліки підвищують ефективність виконання власних посадових обов'язків поліцейськими але одразу виникає питання, яким чином їх донести до особового складу та сформувані певні практичні навички?

Слід зазначити, що навчально-тематичні плани з професійної психологічної підготовки ЗВО зі специфічними умовами навчання передбачають обговорення тем, пов'язаних із наданням підготовки за напрямками ефективних комунікацій. Але, для формування усталених навичок, які би дійсно надавали перевагу у спілкуванні, означена діяльність потребує постійної практики та відповідного її аналізування з боку працівників Національної поліції. Не зайвим є періодичне оновлення знань у цій сфері, наприклад через проведення занять з невербаліки у системі службової підготовки підрозділів Національної поліції. Ну а самим ефективним, у т.ч. з означеної тематики, все ж таки залишається самоосвіта.

Список використаних джерел

1. Молчанова Г. Г. Когнитивная невербалика как поликодовое средство межкультурной коммуникации: кинесика // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация, 2014. № 2. С. 13–30.
2. Медведева А. В. Роль невербальной коммуникации при выражении критического суждения (на материале современного английского языка) // Вестник Башкирского университета, 2010. Т. 15. № 3. С. 631–635.